

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ЦЕНТАР ЗА ПОСЕБНУ КОНТРОЛУ – AML

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА НА ДОСТАВЉЕН
УПИТНИК О АКТИВНОСТИМА БАНКЕ ИЗ ОБЛАСТИ
УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И
ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА 2022. ГОДИНУ**

Београд, март 2023. године

Уводне напомене

Народна банка Србије у оквиру надзора пословања банака посредно прати и анализира активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и најмање једном годишње објављује анализу података/одговора из Упитника о активностима банке у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник). Анализа Упитника сачињава се како би се сагледала улога и значај банкарског сектора у целокупном систему спречавања прања новца и финансирања тероризма, с обзиром на то да банке, због свог значаја за финансијски систем, имају посебно место у овом систему. Ова анализа свакако утиче и на даље унапређење приступа заснованог на процени ризика у надзору активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Питања у Упитнику груписана су у једанаест целина:

Део I: Општи подаци о банци;

Део II: Подаци о странкама;

Део III: Структура странака по процењеном степену ризика;

Део IV: Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке;

Део V: Подаци о трансакцијама и производима;

Део VI: Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу;

Део VII: Кореспондентски односи;

Део VIII: Обука запослених;

Део IX: Организациона структура;

Део X: Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу за спречавање прања новца и финансирања тероризма и извештавање Управе за спречавање прања новца;

Део XI: Интерна ревизија и унутрашња контрола.

Поред наведеног, од банака су прикупљени и обрађени подаци који се односе на примену Одлуке о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације („Службени гласник РС”, бр. 15/2019, 84/2020 и 49/2021) – поступак видео-идентификације.

Основни циљеви сачињавања анализе података из Упитника су:

- редовно сагледавање стања у процесу идентификовања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему ради правовременог препознавања области које могу указати на повећање изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма;
- посредно праћење ефикасности и адекватности успостављеног система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему и идентификовање могућих недостатака у оквиру система управљања ризиком;
- благовремено указивање банкама на потенцијалну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Ова анализа урађена је на основу података за период јануар–децембар 2022. године које су банке доставиле Народној банци Србије.

У периоду обухваћеном овом анализом у банкарском сектору Републике Србије пословала је 21 банка, што је за три банке мање него 31. 12. 2021. године.

САДРЖАЈ:

I Основна запажања.....	5
II Општи подаци о банкама	7
III Подаци о странкама	8
IV Структура странака по процењеном степену ризика.....	13
V Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке.....	19
VI Подаци о трансакцијама и производима.....	20
VII Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу	22
VIII Кореспондентски односи	23
IX Обука запослених.....	23
X Организациона структура	24
XI Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе за спречавање прања новца	26
XII Интерна ревизија и унутрашња контрола	26

I Основна запажања

На основу анализе квантитативних и квалитативних података и информација из Упитника, као и података и информација у вези са управљањем и контролом овим ризиком, изведен је општи закључак да је изложеност банкарског сектора ризику од прања новца и финансирања тероризма и у овом, као и у раније анализираним периодима, на средњем нивоу, као што је закључено и последњом Националном проценом ризика од прања новца и Националном проценом ризика од финансирања тероризма.

Банке су због величине сектора и разгранате мреже, броја и врсте странака, као и броја извршених трансакција, значајно изложене ризику од прања новца и финансирања тероризма. Наиме, на дан 31. 12. 2022. године у 21 банци се могао успоставити пословни однос са странкама на укупно 1.656 локација, док су се готовинске трансакције могле извршити на укупно 3.108 локација у Републици Србији. У поређењу са истим подацима у претходној години, повећан је број локација на којима се може успоставити пословни однос, а смањен број локација на којима су се могле извршити готовинске трансакције.

Укупан број странака у банкарском сектору на крају 2022. године износио је преко 11 милиона, од чега је око 10,2 милиона физичких лица (113.917 се односи на нерезиденте), око 374 хиљада правних лица (4.473 се односи на нерезидентна правна лица) и преко 407 хиљада предузетника. Укупан број странака је у односу на претходну годину смањен за 6,95%, односно за 835.956 странака у апсолутном износу, при чему је ово смањење резултат гашења неактивних рачуна, рачуна преминулих лица и рачуна клијената који нису желели наставак сарадње након исплате једнократне помоћи државе.

Према достављеним подацима, у посматраном периоду извршено је више од 796 милиона безготовинских и преко 127 милиона готовинских трансакција, где је у односу на претходно анализирану годину, уочено смањење броја и једних и других трансакција.

Основна запажања до којих се дошло анализом прикупљених података, а у вези с показатељима фактора изложености инхерентном ризику од прања новца и финансирања тероризма у посматраном периоду јесу, између осталог, следећа:

- У односу на претходно анализирану годину (стање на дан 31. 12. 2021. године) укупан број банака се смањило, као и укупан број странака у банкарском сектору;
- Смањен је укупан број запослених у банкарском сектору за 656 запослених, као и број запослених који непосредно обављају послове у вези са странкама и трансакцијама за 558;
- У 2022. години није било значајније промене у структури учешћа странака према степену ризика, резидентности и примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке;
- Највеће учешће у странкама које су сврстане у висок ризик имају физичка лица резиденти са учешћем од скоро 40%, друго место заузимају правна лица резиденти са преко 25%, затим следе физичка лица нерезиденти са учешћем од око 23%, предузетници са скоро 10% и на крају правна лица нерезиденти са учешћем мањим од 2%, сразмерно њиховом укупном броју;
- Банке појачане радње и мере примењују на све странке класификоване у висок ризик, али, сигурности ради, и на преко 29 хиљада странака које су сврстале у средњи или низак степен ризика;
- У односу на претходно анализирану годину укупна вредност кредита обезбеђених 100% депозитом повећана је за око 23 милиона евра и на дан 31. 12. 2022. године износила је преко 104 милиона евра;

- На дан 31. 12. 2022. године са 16.166 странака успостављен је пословни однос путем видео-идентификације, што је за 5.023 клијента више него претходно анализираних година;
- Само једна банка се изјаснила да има успостављен лоро кореспондентски однос с банком, или другом сличном институцијом, која има седиште у страниој држави која се налази на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма;
- На дан 31. 12. 2022. године 16 банака има са 174 банке или са сличним институцијама које имају седиште у страниој држави успостављен лоро кореспондентски однос (девет лоро кореспондентских односа мање него 31. 12. 2021. године);
- Три банке су се изјасниле да су затвориле укупно 11 лоро рачуна, наводећи као разлог престанак рада банке, спајање уз припајање и неактиван рачун, економску неисплативост за одржавање рачуна и захтев за гашење рачуна од стране клијента.

На основу приказаних показатеља фактора изложености инхерентном ризику, банке, као највећи чиниоци финансијског система, представљају најосетљивији део финансијског сектора у смислу изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Међутим, запажања до којих се дошло анализом података и информација у вези с мерама које су банке предузеле ради адекватног управљања и контроле ризика од прања новца и финансирања тероризма у посматраном периоду, указују на то да је наведени ризик знатно умањен, између осталог, на следеће начине:

- Све банке су успоставиле сопствене системе за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма примењујући приступ заснован на процени овог ризика, узимајући при томе у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца;
- Све банке су се изјасниле да поседују посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција и лица;
- Све банке користе неку од комерцијалних база за филтрирање странака и трансакција по ембарго и тзв. црним листама (*OFAC*, УН, ЕУ и сл.);
- Посебну организациону јединицу која се бави искључиво спровођењем Закона има 16 банака од 21 банке, док пет банака те послове извршава у оквиру других организационих јединица;
- У анализираном периоду ниједна банка није утврдила да је лице с којим успоставља пословни однос или чију трансакцију банка извршава, или лице с којим је раније успостављен пословни однос – означено лице у смислу прописа о ограничавању располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење;
- Све банке су се изјасниле да су прописале процедуре за интерно пријављивање кршења одредаба закона кроз посебан и анониман канал комуникације;
- У 18 банака област спречавања прања новца и финансирања тероризма обухваћена је извештајем спољног ревизора;
- Све банке су обављале унутрашњу контролу која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма у 2022. години;
- Унутрашњу ревизију која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма у 2022. години извршило је 15 банака, код четири банке је последња интерна ревизија

извршена 2021. године, док је код две банке последња интерна ревизија извршена у 2020. години;

- Шеснаест банака је прекинуло пословни однос с преко 57 хиљада странака (од тога једна банка с преко 37 хиљада странака, а друга с преко 16 хиљада странака) због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, а што је за преко 33 хиљаде прекинутих пословних односа више него у претходно анализираној години;
- Петнаест банака је одбило понуду за успостављање пословног односа и извршење трансакције због немогућности извршења прописаних радњи и мера у преко 9.000 случајева;
- У периоду 1. 1 – 31. 12. 2022. године обуку је успешно завршило преко 40 хиљада запослених у банкарском сектору.

II Општи подаци о банкама

На дан 31. 12. 2022. године, у Републици Србији 21 банка има дозволу за рад Народне банке Србије. Према достављеним одговорима, банке успостављају пословни однос са странком на укупно 1.656 локација, при чему седам банака пословни однос са странком може да успостави на до десет локација, две банке на од 11 до 50 локација, шест банака спада у групу код којих се пословни однос може успоставити на 51 до 100 локација, четири банке успостављају пословни однос са странком на 101 до 200 локација, док две банке пословни однос могу да успоставе на више од 200 локација.

У банкарском сектору готовинска трансакција може се извршити на укупно 3.108 локација, при чему седам банака спада у групу оних које имају до десет таквих локација, две банке су у групи оних које имају од 11 до 50 таквих локација, седам банака врши готовинске трансакције на 51 до 100 локација, три банке имају од 101 до 200, а две банке преко 200 таквих локација.

На дан 31. 12. 2022. године пословни однос је успостављен путем видео-идентификације са 16.166 странака, а више од 90% ових странака односи се на једну банку. У односу на претходно анализирани период, укупан број странака чији је идентитет утврђен и проверен путем видео-идентификације увећан је за 5.023. Свих 1.605 предузетника и свих 169 заступника странака које су правна лица, а чији су идентитети утврђени и проверени путем видео-идентификације односе се на једну банку. У анализираном периоду у 2.742 случаја прекинут је поступак видео-идентификације због околности која се не може отклонити.

Укупан број запослених у банкарском сектору на дан 31. 12. 2022. године износи 21.712, док број запослених који непосредно обављају послове у вези са странкама и трансакцијама износи 12.677, односно око 58% укупног броја запослених. На основу анализе, у односу на стање на дан 31. 12. 2021. године смањен је укупан број запослених за 656, као и број запослених који непосредно обављају послове у вези са странкама и трансакцијама за 558.

На нивоу банкарског сектора, просечан број странака по запосленом који непосредно обавља послове у вези са странкама и трансакцијама износи око 882, док је просечан број обављених трансакција по запосленом у периоду јануар–децембар 2022. године износио 42.550, што је за 486 трансакција више него у истом периоду 2021. године. У односу на претходно анализирани период дошло је до мањег смањења оптерећења запослених у погледу просечног броја странака по запосленом — наведени показатељ је смањен за око 26.

III Подаци о странкама

На дан 31. 12. 2022. године укупан број странака у целокупном банкарском сектору износио је 11.188.444, што посматрано у односу на стање на дан 31. 12. 2021. године, представља смањење од 6,95%, односно за 835.956 странака у апсолутном износу, при чему се ово смањење, према изјашњењу једне банке, у највећој мери односи на гашење неактивних рачуна, рачуна преминулих лица и рачуна клијената који нису желели наставак сарадње након исплате једнократне помоћи државе.

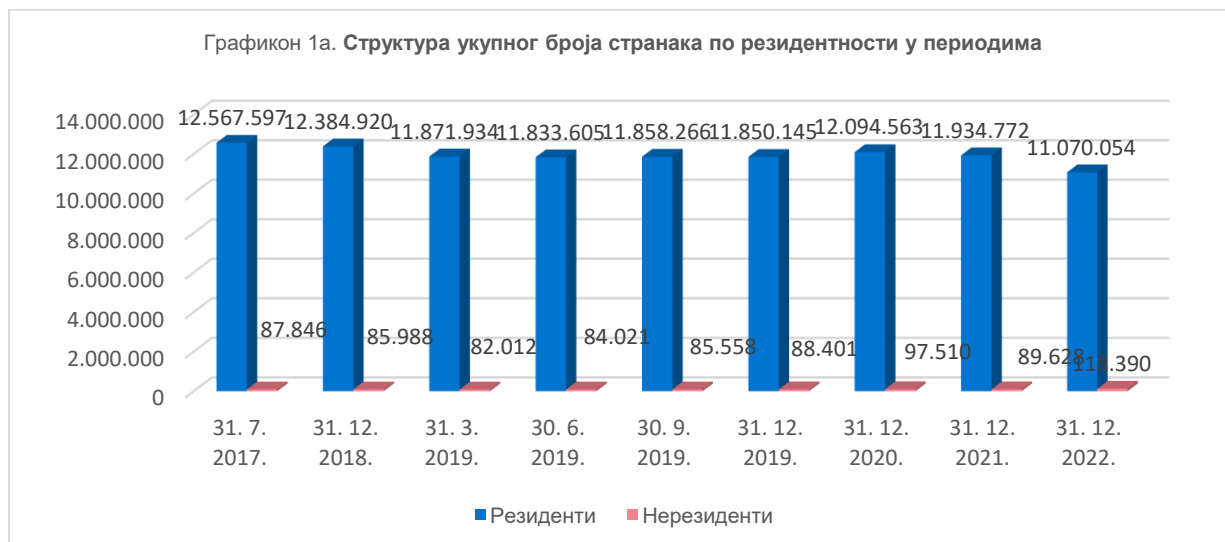
На основу података добијених од банака, структура странака по резидентности, по правној форми организовања правних лица резидената, као и структура нерезидената са аспекта ризичности земље у банкарском сектору приказана је на графиконима од 1 до 6.

Графикон 1 приказује апсолутно и релативно учешће странака резидената и нерезидената у целокупном банкарском сектору на дан 31. 12. 2022. године, док је преглед структуре броја странака по резидентности за периоде од 31. 7. 2017. године, закључно са анализираним периодом, приказан на Графикону 1а.

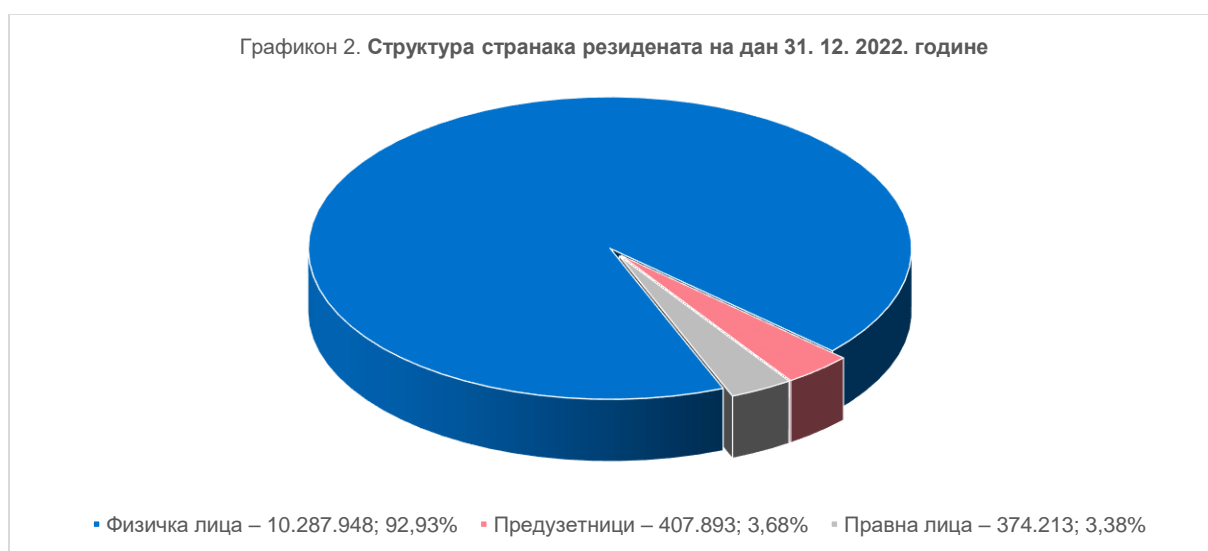

Као у претходно анализираним периодима, није било значајних промена у структури странака по резидентности у банкарском сектору.

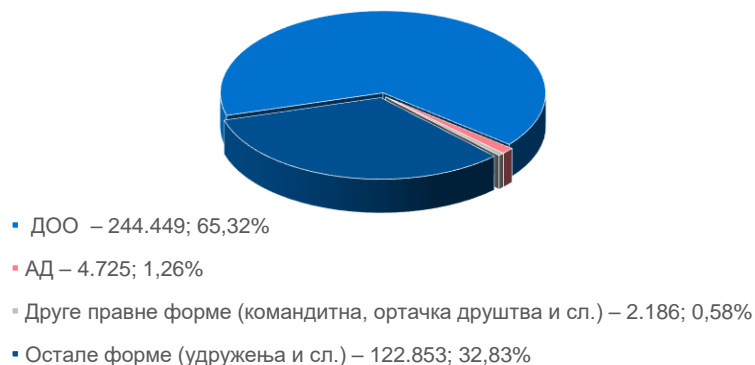
Од укупног броја резидената, највеће учешће и даље имају физичка лица (92,93%), док појединачна учешћа правних лица резидената и предузетника износе 3,38% односно 3,68%. (Графикон 2).

У односу на стање на дан 31. 12. 2021. године, структура странака резидената остала је готово непромењена, уз благо смањење учешћа физичких лица, а повећање учешћа предузетника.

Структура правних лица резидената по правној форми организовања приказана је на Графикону 3, док је преглед ове структуре у периодима од 31. 12. 2018. године до 31. 12. 2022. године приказан на Графикону 3а.

Графикон 3. Структура правних лица резидената по правној форми организовања са стањем на дан 31. 12. 2022. године

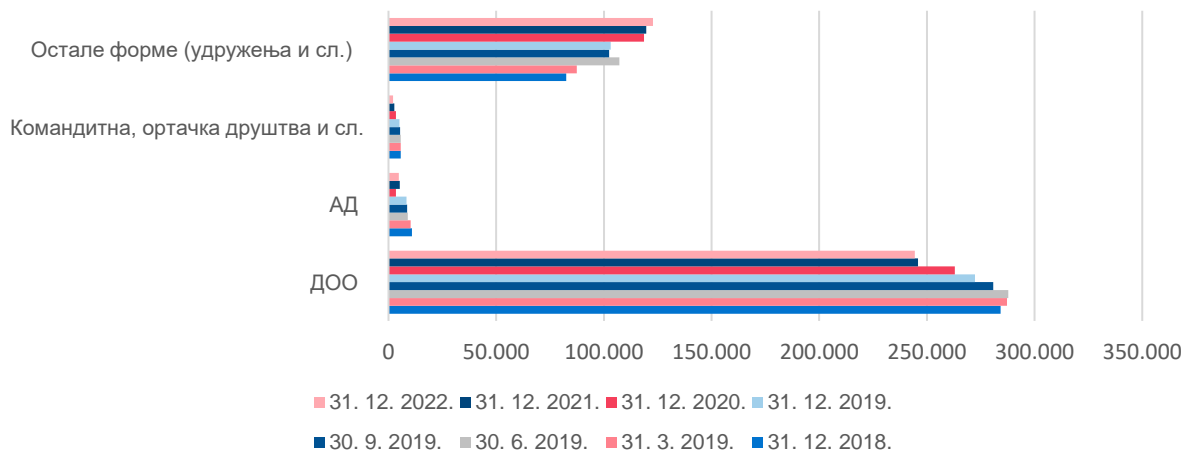

Потребно је нагласити да у укупном броју резидената правних лица највеће учешће имају привредна друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), при чему је за ову правну форму Националном проценом ризика процењен повишен степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, док учешће правних лица која су организована као акционарска друштва (АД) износи 1,26%.

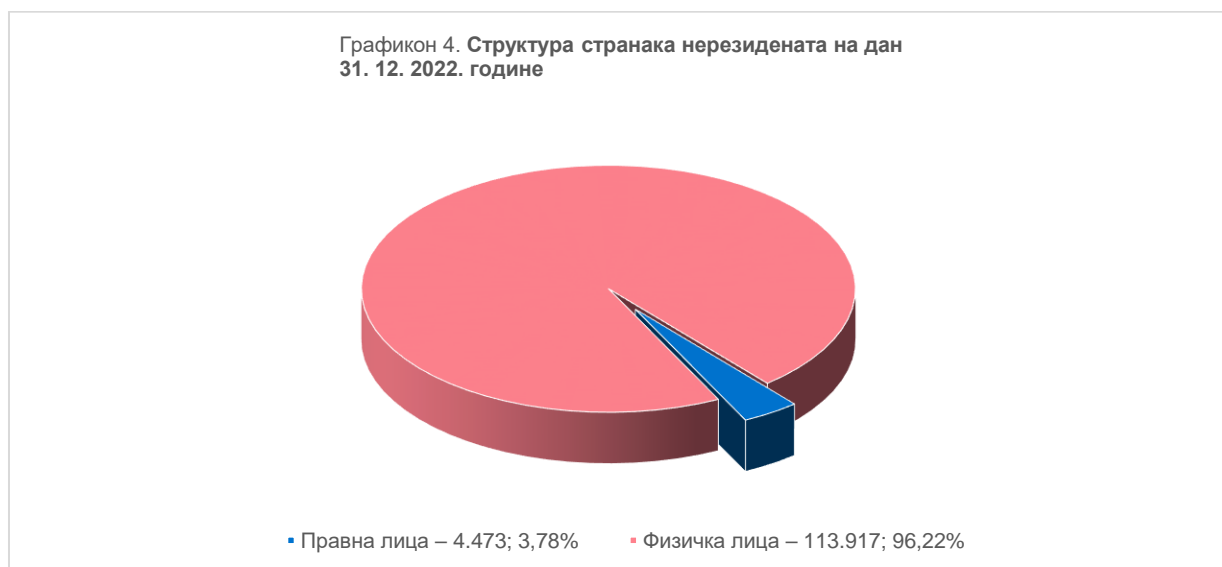
Учешће правних лица организованих у друге правне форме (командитно друштво, ортачко друштво) износи свега 0,58%, а на остале форме (удружења, задужбине, фондације, спортска удружења и сл.) односи се преостала 32,83%, односно 122.853 странке.

У односу на стање на дан 31. 12. 2021. године смањен је број странака привредних друштва са ограниченом одговорношћу за 1.434, странке акционарских друштава за 563 и странака привредних друштава које су организоване у друге правне форме (командитна, ортачка друштва и сл.) за 580. Број странака правних лица организованих у форми удружења и сл. повећао се за 3.131. У 2022. години укупан број правних лица резидената, без обзира на форму организовања, повећан је за 554.

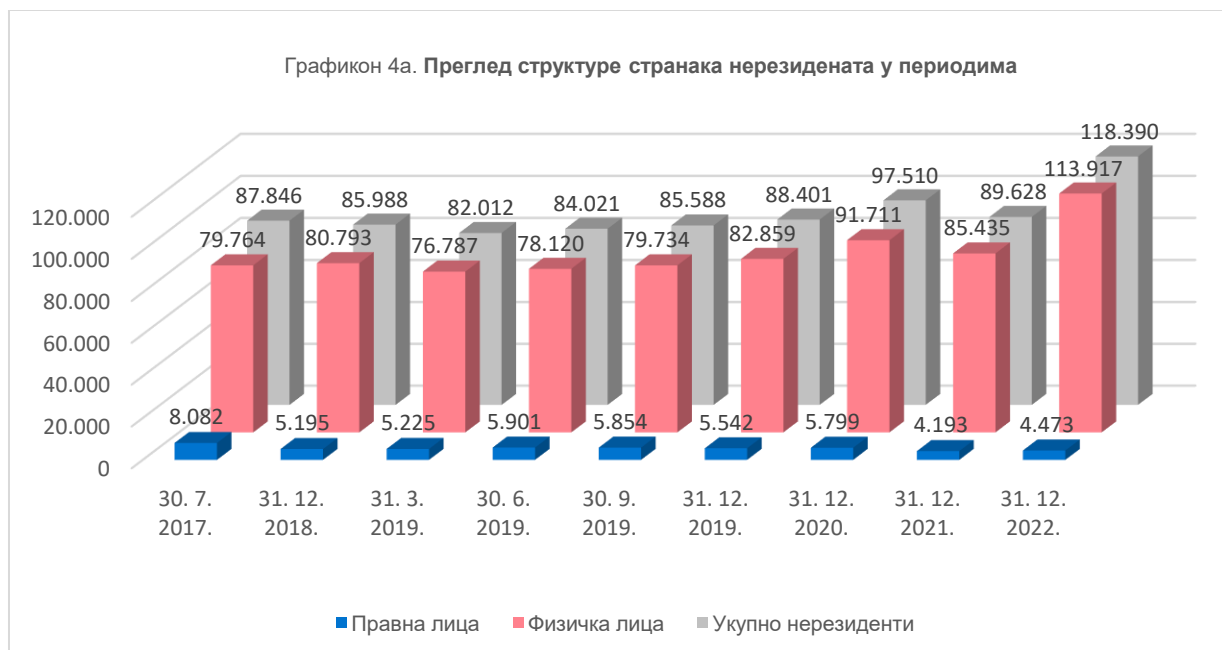
Графикон 3а. Преглед структуре правних лица резидената по правној форми у периодима

Структура укупног броја странака нерезидената у банкарском сектору на дан 31. 12. 2022. године приказана је на Графикону 4, док је преглед структуре ових странака у периодима од 30. 7. 2017. године до 31. 12. 2022. године приказан на Графикону 4а.

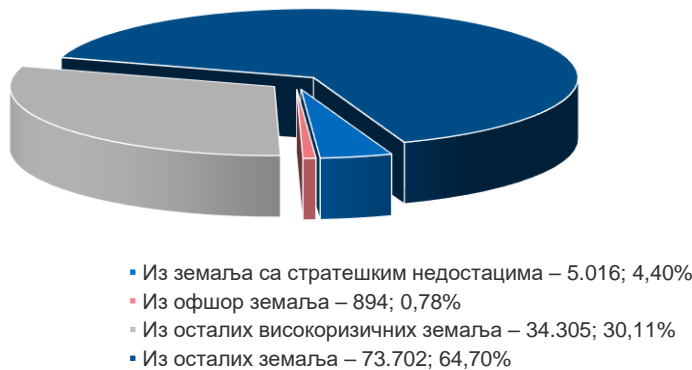
Укупан број странака нерезидената на дан 31. 12. 2022. године износи 118.390. У односу на претходно анализирану годину (стање на дан 31. 12. 2021. године), укупан број ових странака повећан је за 28.762, тј. број странака нерезидената физичких лица повећао се за 28.482, а број правних лица нерезидената за 280 странака, што је у највећој мери последица доласка великог броја држављана Русије и Украјине у Србију услед актуелних геополитичких дешавања.

На основу приказаних података може се закључити да се укупан број странака нерезидената, а посебно физичких лица, на крају анализираног периода повећао у односу на претходно анализирани године.

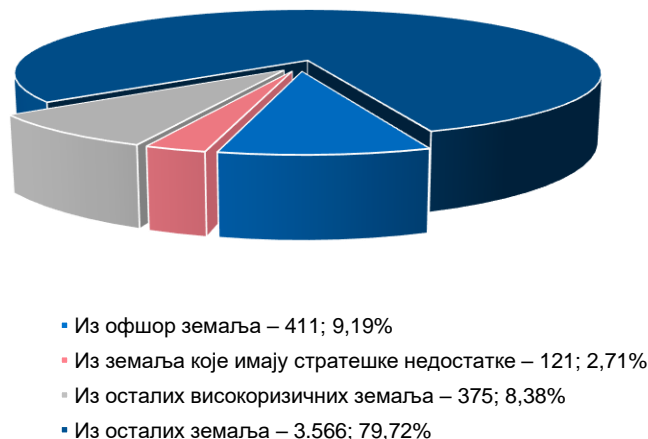
Структуре странака физичких односно правних лица нерезидената са аспекта ризичности земље порекла, пребивалишта, боравишта странке, односно стварног власника странке приказане су на графиконима 5 и 6.

Графикон 5. Структура странака физичких лица нерезидената са аспекта ризичности земље на дан 31. 12. 2022. године

Удео физичких лица из високоризичних земаља у укупном броју нерезидената физичких лица износи 30,11% док су 4,4% из земаља које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Поред наведеног, 0,78% удела односи се на нерезиденте физичка лица из офшор земаља, док преовлађујуће учешће имају физичка лица из осталих земаља која немају висок или повишен ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма. У односу на претходни период порасло је учешће физичких лица нерезидента из земаља које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, а смањење учешћа ових лица из офшор земаља.

Графикон 6. Структура странака правних лица нерезидената са аспекта ризичности земље на дан 31. 12. 2022. године

Као и код физичких лица нерезидената највећи удео у структури правних лица нерезидената (79,72%) имају правна лица из осталих земаља које не носе повишен ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма. Затим следе правна лица из офшор земаља са учешћем од 9,19%, правна лица нерезиденти из високоризичних земаља са уделом 8,38% и 2,71% из земаља које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања

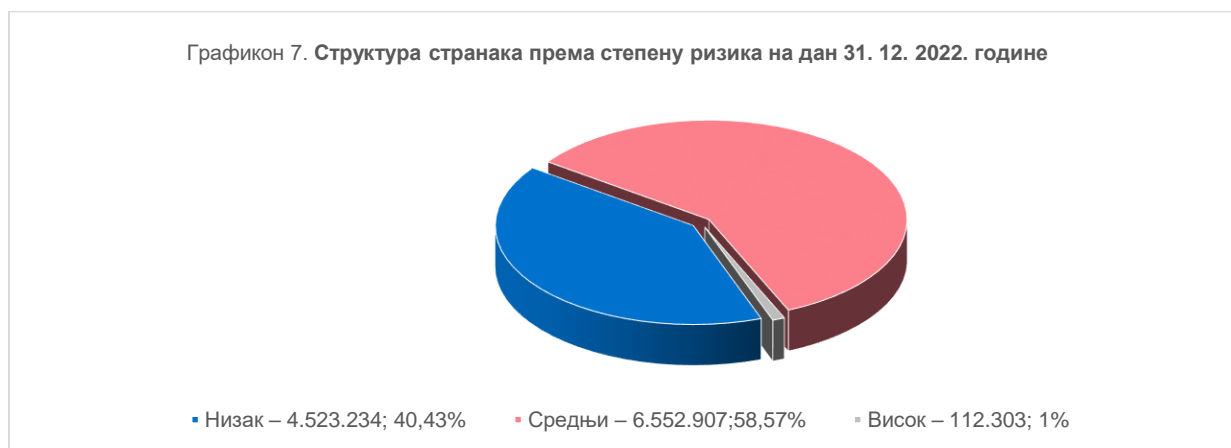
тероризма. У односу на претходни период забележен је благи пораст учешћа нерезидената правних лица из офшор земаља и земаља које не носе повишен ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма.

IV Структура странака по процењеном степену ризика

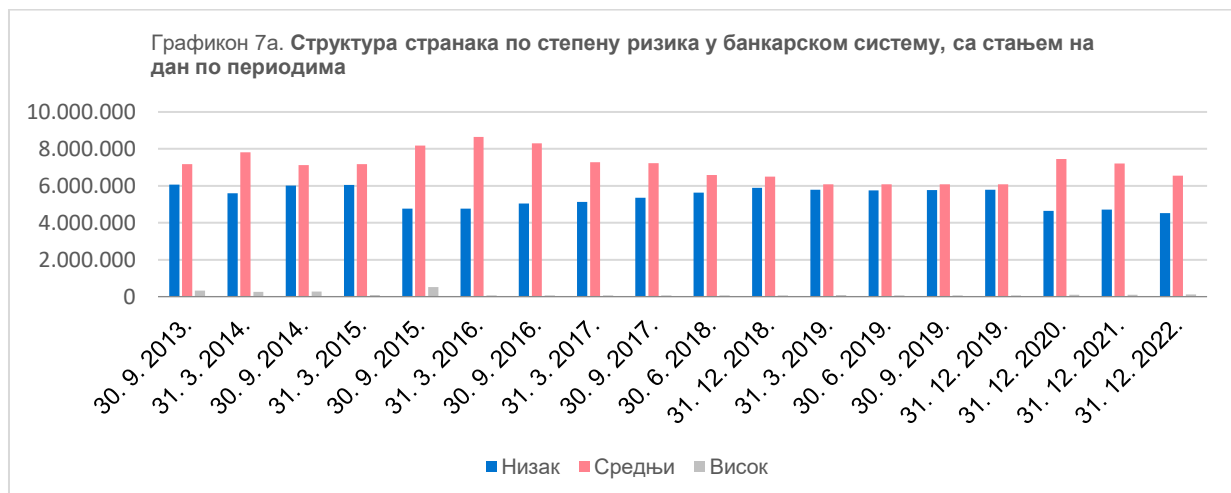
Све банке, у складу са Законом и Одлуком, између осталог, сачињавају анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције, узимајући притом у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца.

У зависности од резултата анализе, банке су своје странке класификовале у следеће категорије ризика: низак, средњи и висок (Графикон 7).

Према достављеним подацима о извршеној класификацији странака према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, седам банака је преко 80% својих странака сврстало у категорију ниског ризика, њих десет највећи број странака (преко 80%) сврстало је у категорију средњег ризика. Деветнаест банака је сврстало испод 10% својих странака у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Структура странака по степену ризика, са стањем на одређени дан у периодима, приказана је на Графикону 7а, док је преглед кретања броја странака високог ризика у банкарском сектору у периодима приказан на Графикону 7б.

У односу на претходно анализирану, 2021. годину, у банкарском сектору није било значајне промене у структури странака према степену ризика.

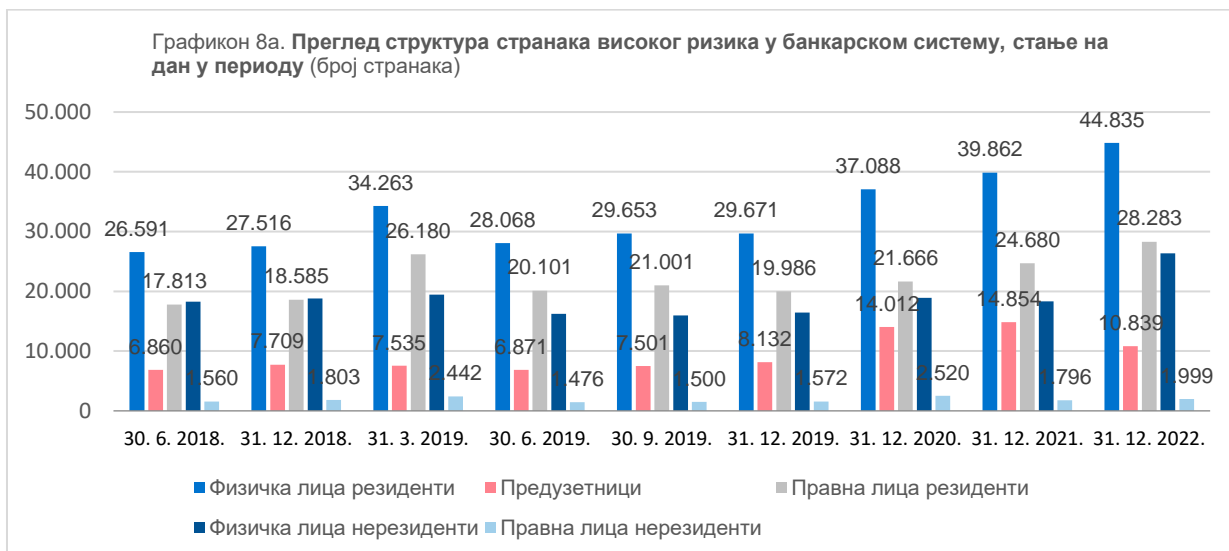
На основу података приказаних на Графикону 76 може се закључити да је број странака високог ризика у анализираном периоду, који износи нешто више од 112 хиљада, изнад просека за наведене периоде.

Структура странака класификованих у висок ризик од прања новца приказана је на Графикону 8.

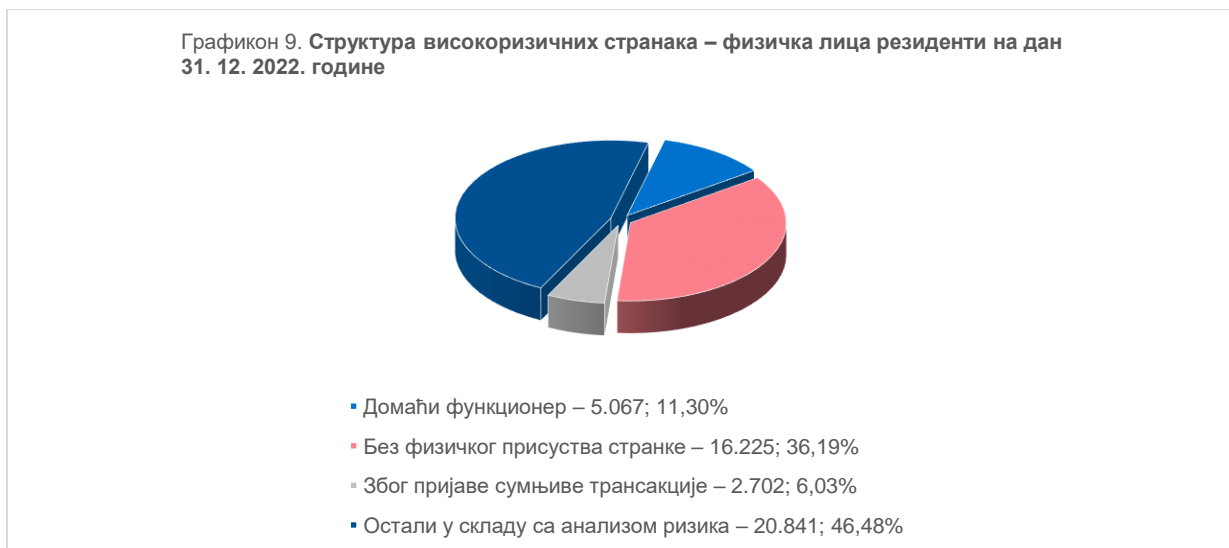
Највеће учешће имају физичка лица резиденти (39,92%), друго место заузимају правна лица резиденти (25,18%), затим следе физичка лица нерезиденти (23,46%), предузетници (9,65%) и на крају правна лица нерезиденти (1,78%).

Преглед структуре странака високог ризика са стањем на дан у периодима приказан је на Графикону 8а.

Као и у претходно анализираним периодима, највеће учешће у структури странака високог ризика имају физичка лица резиденти, а најмање правна лица нерезиденти, сразмерно њиховом укупном броју. Четврто место припада предузетницима, док су се на другом и трећем месту у анализираним периодима смењивала правна лица резиденти и физичка лица нерезиденти, како је приказано на Графикону 8а.

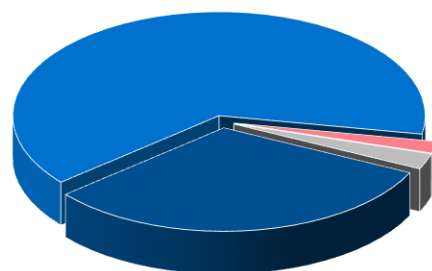
Структуре странака физичких односно правних лица и предузетника резидената са аспекта основа за класификацију у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма приказане су на графиконима 9, 10 и 11.

Укупно 46,48% странака физичких лица резидената банке су класификовале у висок ризик у складу са анализом ризика, док је 36,19% ових странака класификовано у висок ризик, јер нису били присутни приликом успостављања пословног односа. На странке које су класификоване у висок ризик јер су извршиле трансакције које су пријављене као сумњиве Управи за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) односи се 6,03%. У структури странака физичких лица резидената високог ризика, банке су за 5.067 странака утврдиле да имају статус функционера (11,3%).

У односу на стање на дан 31. 12. 2021. године, у анализираном периоду повећан је удео странака физичких лица резидената које су у висок ризик класификоване у складу са анализом ризика, незнатног повећања удела странака које су извршиле трансакције које су пријављене Управи као сумњиве, повећања удела странака за које је утврђен статус функционера, као и удела странака које нису биле присутне приликом успостављања пословног односа.

Графикон 10. Структура високоризичних странака – предузетници на дан 31. 12. 2022.

- Ризик делатности – 6.932; 63,95%
- Домаћи функционер – 199; 1,84%
- Због пријаве сумњиве трансакције – 266; 2,45%
- Остали у складу са анализом ризика – 3.442; 31,76%

Банке су у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма класификовале 6.932 предузетника (63,95%), јер обављају неку од делатности која има повећан ниво ризика, 2,45% из разлога што су трансакције које су извршили пријављене као сумњиве Управи, 1,84% јер имају статус функционера, док је преосталих 31,76% класификовано у висок ризик у складу са извршеном анализом ризика.

У односу на стање на крају 2021. године, у анализираном периоду повећан је удео предузетника који су у висок ризик класификовани у складу са извршеном анализом ризика, удео предузетника који су сврстани у висок ризик због ризика делатности, као и удео предузетника за које је утврђен статус функционера, док је удео предузетника који су сврстани у висок ризик због ризика делатности смањен.

Графикон 11. Структура високоризичних странака – правна лица резиденти на дан 31. 12. 2022. године

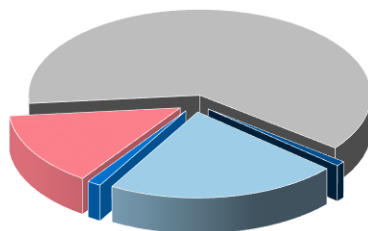

У анализираном периоду банке су 10.351 правно лице резидента класификовале у висок ризик због тога што обављају неку од делатности високог ризика, 2.369 њих због ризика земље оснивача/стварног власника, 1.886 јер су трансакције које су ова правна лица извршила пријављене Управи као сумњиве, 1.156 услед постојања офшор правног лица у власничкој структури, 1.045 јер имају функционера у власничкој/управљачкој структури, за 1.309 правних лица основ за класификацију у висок ризик била је сложена власничка структура, свега 1%, односно 256 странака правних лица резидената је сврстано у ову категорију због успостављања пословног односа преко пуномоћника, без физичког присуства странке, а преосталих 9.911 сврстани су у овај ниво ризика у складу са анализом које су сачиниле банке.

У односу на претходно анализирану годину, повећан је број правних лица која обављају неку од делатности високог ризика (за 1.120), правних лица са сложенем власничком структуром (за 122), правних лица који су сврстана у категорију високог ризика због ризика земље (оснивача или стварног власника) (за 142). Такође, у односу на претходно анализирану годину смањен је број правних лица за која су трансакције пријављене као сумњиве Управи (за 24), правних лица са функционером у власничкој/управљачкој структури (за 545) и правних лица са офшор у власничкој структури (599 случајева).

Структуре странака физичких односно правних лица нерезидената са аспекта основа за класификацију у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма приказане су на графиконима 12 и 13.

Графикон 12. Структура високоризичних странака – физичка лица нерезиденти на дан 31. 12. 2022. године

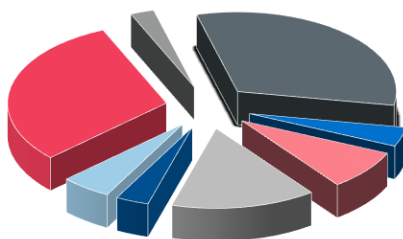
- Страни функционер – 344; 1,31%
- Без физичког присуства странке – 3.648; 13,85%
- Висок ризик земље – 16.347; 62,05%
- Због пријаве сумњиве трансакције – 242; 0,92%
- Остали у складу са анализом ризика – 5.766; 21,88%

Највећи део физичких лица нерезидената (62,05%) класификовано је у висок ризик јер су из земље за које су банке процениле висок ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма, 13,85% што нису били присутни приликом успостављања пословног односа, док је 21,88% физичких лица нерезидената сврстано у висок ниво ризика у складу са анализом које су сачиниле банке.

Осим наведеног, 0,92% физичких лица нерезидената класификовано је у висок ризик јер су извршили трансакције које су пријављене као сумњиве Управи. У структури странака високог ризика физичких лица нерезидената банке су за 344 лица утврдиле да имају статус функционера.

У односу на претходно анализирану годину, уочено је повећање броја физичких лица нерезидената који нису били присутни приликом успостављања пословног односа, и то за 434, повећање броја оних који су сврстани у категорију високог ризика због високог ризика земље за 6.165 и повећање странака физичких лица нерезидената који су сврстани у категорију високог ризика због пријаве сумњиве трансакције Управи за 19 случајева. Број страних функционера је смањен за 113 у односу на претходно анализирану годину.

Графикон 13. Структура високоризичних странака – правна лица нерезиденти на дан 31. 12. 2022. године

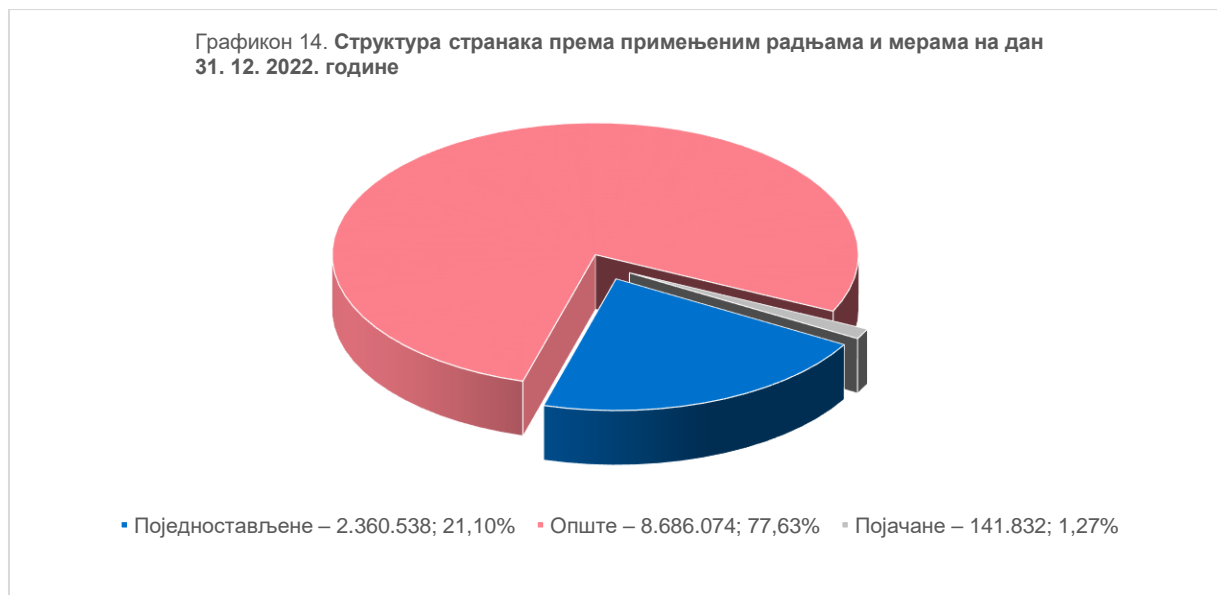
- Са сложеном власничком структуром – 78; 3,90%
- Без физичког присуства – 162; 8%
- Офшор у власничкој структури – 294; 14,71%
- Функционер у власничкој/управљачкој структури – 67; 3,35%
- Ризик делатности – 103; 5,15%
- Висок ризик земље – 609; 30,47%
- Због пријаве сумњиве трансакције – 48; 2,40%
- Остали у складу са анализом ризика – 638; 31,92%

У структури високоризичних правних лица нерезидената највеће учешће од 31,92% имају правна лица која су банке класификовале у висок ризик у складу са извршеном анализом ризика, затим следе правна лица нерезиденти која су банке класификовале у висок ризик због високог ризика земље са учешћем од 30,47%. Следи учешће правних лица нерезидената са офшор у власничкој структури, њих 14,71%. Висок степен ризика, због ризика делатности, банке су процениле за свега 5,15%, због сложене власничке структуре – 3,9% правних лица нерезидената, 3,35% јер имају функционера у власничкој/управљачкој структури, а 2,4% се односи на странке које су класификоване у категорију високог ризика због пријаве сумњиве трансакције Управи.

У односу на претходно анализирану годину, уочено је повећање броја правних лица нерезидената са статусом функционера за 11, броја правних лица нерезидената који имају офшор у власничкој структури за 36, правних лица нерезидената чији је ризик делатности висок за 13, оних који су сврстани у категорију високог ризика земље за шест, као и оних који су сврстани у категорију високог ризик у складу са анализом ризика за 122, док је број оних која су сврстани у категорију високог ризика због пријаве сумњиве трансакције Управи опао у односу на претходно анализирану годину за осам.

У Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Сагласно Закону, банке примењују опште, поједностављене или појачане радње и мере познавања и праћења странке. У периоду за који се врши ова анализа, на 77,63% странака у банкарском сектору примењене су опште радње и мере. Појачане радње и мере спроводе се код 1,27%, а поједностављене код 21,1% странака (Графикон 14).

Упоредни преглед структуре броја странака по процењеним степенима ризичности и примењеним радњама и мерама на дан 31. 12. 2022. године приказан је у следећој табели.

Табела 1. Структура странака у банкарском сектору према степену ризика и примењеним радњама и мерама

Степен ризика	Број странака	Учешће (%)	Примењене мере	Број странака	Учешће (%)
Низак	4.523.234	40,43	поједностављене	2.360.538	21,1
Средњи	6.552.907	58,57	опште	8.686.074	77,63
Висок	112.303	1	појачане	141.832	1,27
	11.188.444	100		11.188.444	100

На основу анализе података из Упитника, закључује се да банке не примењују поједностављене радње и мере на све странке које су класификовале у низак ризик, већ да на скоро 50% странака ниског ризика примењују најмање опште радње и мере. Банке појачане радње и мере примењују на све странке класификоване у висок ризик, али, сигурности ради, и на 29.529 странака које су сврстале у средњи или низак степен ризика.

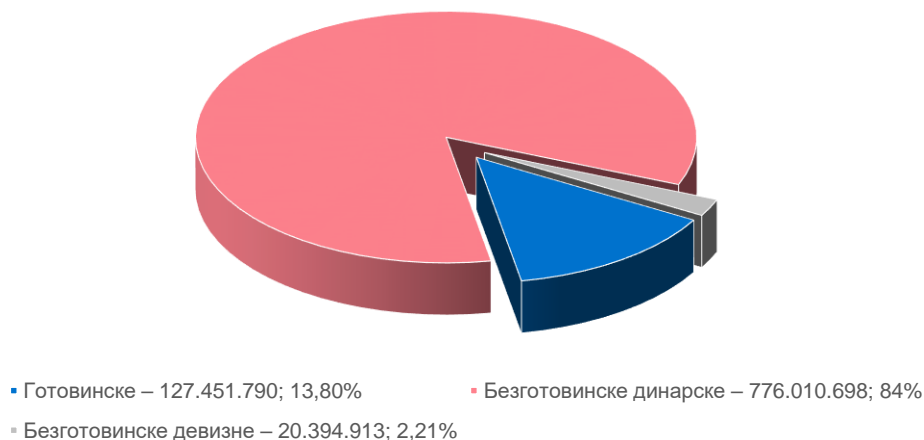
На питање постављено у Упитнику у колико случајева је прекинут пословни однос услед немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, 16 банака је одговорило да су прекинути пословни односи са 57.752 странке (од којих се на једну банку односи 37.900 странака, а на другу 16.762), што је за 33.221 прекинут пословни однос више у односу на претходно анализирану годину. У посматраном периоду, 15 банака су у 9.096 случајева одбиле понуду за успостављање пословног односа и/или за извршење трансакције због немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке, од чега се на једну банку односи 8.076 оваквих случајева.

VI Подаци о трансакцијама и производима

У посматраном периоду банке су извршиле укупно 923.857.401 трансакцију.

Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских (динарских и девизних) трансакција у банкарском сектору у периоду јануар–децембар 2022. године приказана је на Графикону 15.

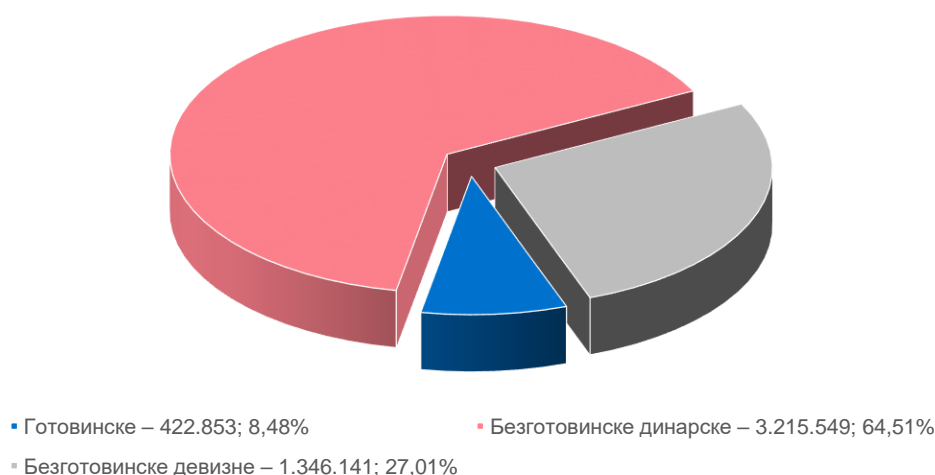
Графикон 15. Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских (динарских и девизних) трансакција у 2022. години

Према достављеним подацима највеће учешће у укупном броју извршених трансакција у целокупном банкарском сектору имају безготовинске трансакције извршене у динарима – 84%. На другом месту са учешћем од 13,8% у структури извршених трансакција налазе се готовинске трансакције, док су на последњем месту по учешћу извршене безготовинске трансакције у страним валутама са 2,21%.

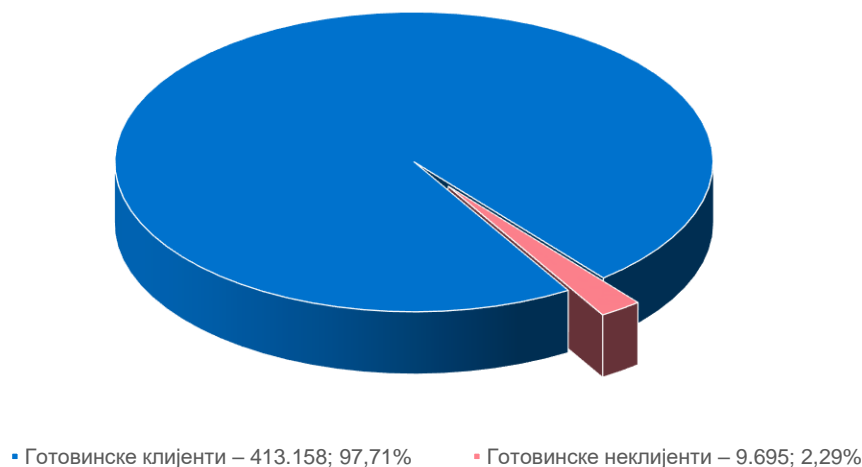
У истом периоду извршене се укупно 4.984.543 безготовинске и готовинске трансакције у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, где такође највеће учешће имају безготовинске трансакције извршене у динарима – преко 64% (Графикон 16).

Графикон 16. Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности у 2022. години

Структура броја готовинских трансакција у износу 15.000 евра или више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, са аспекта да ли су их извршиле странке у банци с којом имају успостављен пословни однос, односно то немају (нису клијенти) приказана је на Графикону 17.

Графикон 17. Структура извршених готовинских трансакција 15.000 евра – клијенти/неклијенти у 2022. години

Од укупно 422.853 извршене готовинске трансакције у износу 15.000 евра или више у динарској противвредности, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, свега 9.695 трансакција са учешћем 2,29% извршила су лица која нису била странке банке у којој су ове трансакције реализоване.

Банке су и током 2022. године наставиле да обавештавају Народну банку Србије о увођењу нових производа у своју пословну понуду. У посматраном периоду, након достављања комплетне документације, 11 банака је проширило своју листу производа за 42 нова производа.

Када је у питању електронско банкарство, седам банака је овај производ проценило као високоризичан, а осам банака као средње високоризичан са становишта изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. Пет банака је производ мобилног банкарства проценило као производ високог ризика, а њих пет као производ средње високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма. Електронско банкарство користи 2.361.097 странака, мобилно банкарство 1.983.692, а приватно банкарство 2.207 странака. Према добијеним подацима, у току 2022. године 16 од 21 банке одобрило је 2.196 кредита обезбеђених 100% депозитом, укупне вредности 104.743.061,85 евра. Иако је укупан број одобрених кредита обезбеђених депозитом од 100% 31. 12. 2022. године за 511 мањи него 31. 12. 2021. године, укупна вредност оваквих кредита је у односу на претходно анализирани период већа за 23.668.945,42 евра.

VII Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу

Могућност да повере вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу у складу са Законом у анализираном периоду искористило је свега пет банака у целокупном банкарском сектору и на тај начин прибавиле податке и документацију за укупно 147.617 странака (од тога се, на тај начин прибављени подаци, 83.014 странака односи на једну банку, а 63.856 странака на другу банку). У односу на стање на дан 31. 12. 2021. године, број странака за које су податке и документацију прибавила трећа лица у складу са Законом повећан је за 26.203 случаја.

VIII Кореспондентски односи

У анализираном периоду пет банака се изјаснило да нема успостављене лоро кореспондентске односе с банкама и другим сличним институцијама које имају седиште у иностраној држави, док је преосталих 16 банака успоставило укупно 174 лоро кореспондентска односа. Само једна банка се изјаснила да има успостављен лоро кореспондентски однос с банком или другом сличном институцијом која има седиште у иностраној држави која се налази на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и укупан број оваквих лоро кореспондентских односа износи осам.

На питање да ли је било случајева затварања лоро рачуна у периоду за који се врши ова анализа, три банке су изјавиле да су затвориле укупно 11 лоро рачуна, наводећи као разлог престанак рада банке, спајање уз припајање и неактиван рачун, економску неисплативост за одржавање рачуна и захтев за гашење рачуна од стране клијента.

Ностро кореспондентске односе банке имају са укупно 226 банака, док су се три банке изјасниле да имају успостављене ностро кореспондентске односе са две банке које имају седиште у иностраној држави која се налази на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

IX Обука запослених

У банкарском сектору послове који подразумевају директни контакт са странкама непосредно обавља укупно 12.677 запослених, односно 558 запослених мање него 31. 12. 2021. године, при чему релативно учешће запослених који су у директном контакту са странкама у укупном броју запослених у банкарском сектору износи нешто више од 58%, што је готово исто као у претходно анализираној години.

Обуку најчешће врше овлашћена лица и њихови заменици, обучени руководиоци организационих јединица и запослени у Одељењу за спречавање прања новца. Укупно 14 банака се изјаснило да се обука за запослене који су у директном контакту са странкама организује једном годишње, четири банке обуке организују два пута годишње, док се код три банке обука организује три и више пута годишње.

Према достављеним подацима, једна банка је вршила обуку само путем директног контакта, друга без директног контакта са запосленима, и то електронским путем тзв. *e-learning*-а, док је највећи број банака (19) обуке вршило и путем *e-learning*-а и путем директног контакта са запосленима (у центрима за обуку, интерактивним тренинзима, радионицама уз коришћење презентације у *PowerPoint*-у).

Према добијеним подацима, у посматраном периоду обуку је успешно завршио 46.841 запослени у банкарском сектору.

Све банке су се изјасниле да су своје запослене упознале с последицама непримењивања закона, процедура и налазима контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Х Организациона структура

На основу достављених одговора на Упитник, 16 банака има посебну организациону јединицу која се бави искључиво спровођењем Закона, док пет банака те послове извршава у оквиру других организационих јединица. У 16 банака у посебним организационим јединицама запослено је укупно 117 лица којима су поверени послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, укључујући и овлашћено лице и његовог заменика.

У току 2022. године шест банака се потврдно изјаснило о промени запослених на позицији овлашћеног лица и/или његовог заменика, а као разлоге су навеле престанак радног односа лица које је претходно заузимало ову позицију и распоређивање на ново радно место. Све банке су се изјасниле да су о извршеној промени обавестили Управу у складу са Законом.

На питање да ли овлашћено лице и његов заменик који обављају послове спречавања прања новца у складу са Законом, осим послова спровођења Закона свакодневно обављају и друге послове банке, 17 банака је дало одричан одговор, док су се четири банке изјасниле да заменици овлашћених лица обављају и друге послове у банци.

У 11 банака (у више од 50% банкарског сектора) флукуација запослених који обављају послове у вези са спречавањем прања новца, или су у директном контакту са клијентима, износила је мање од 10%, док је у преосталих десет банака флукуација била између 10% и 50%, што је знатно већи број у односу на претходни период.

Према достављеним подацима, све банке су се изјасниле да поседују посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција и лица. Скоро све банке користе неки од екстерно набављених софтвера (*Siron AML*, *Norcom*, *Asseco SEE*, *Aseba AML Tool* и др.), док је неколико њих развило интерни модел софтвера *AML*. У свим банкама наведени софтвер препознаје више међусобно повезаних готовинских трансакција исте странке чија је укупна вредност једнака или већа од 15.000 евра или више, а у 18 банака омогућава и класификацију странака по степену ризика од прања новца и финансирања тероризма.

На питање да ли банка користи софтверску апликацију ради периодичних провера да ли су странке с којима је већ успостављен пословни однос означена лица у смислу прописа о ограничавању располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење једна банка је одговорила одрично. У анализираном периоду ни у једној банци није било случајева да је банка утврдила да је лице с којим успоставља пословни однос или чију трансакцију извршава, или лице с којим је раније успостављен пословни однос – означено лице у смислу прописа о ограничавању располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење.

Банке су се такође изјасниле о броју показатеља које су с Листе за препознавање сумњивих трансакција, као и Листе показатеља у вези с финансирањем тероризма, објављене на сајту Управе, укључиле у тај софтвер.

У следећем прегледу приказан је број показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с прањем новца који су објављени на сајту Управе а које су банке увеле у свој софтвер.

Табела 2. Број укључених показатеља у вези с прањем новца

Број показатеља за банке	Број банака
мање од 10	3
10–19	10
20–29	6
30–37	2

Према добијеним подацима, све банке су се изјасниле да су у свој софтвер укључиле показатеље за препознавање сумњивих трансакција у вези с финансирањем тероризма.

Табела 3. Број укључених показатеља у вези с финансирањем тероризма

Број укључених показатеља у вези с финансирањем тероризма	Број банака
мање од 5	14
5–10	4
више од 10	3

Осим наведеног, 19 банака је навело и број од укупно 217 других сценарија које су укључиле у софтвер за препознавање сумњивих трансакција и/или лица.

Број банака у зависности од укључених сопствених сценарија у софтверу дат је у прегледу који следи.

Табела 4. Број укључених сопствених сценарија

Број укључених сценарија које су банке саме развиле	Број банака
мање од 5	5
5–9	1
10–19	8
20–30	5

XI Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе за спречавање прања новца

У анализираном периоду запослени у банци који су у директном контакту са странком доставили су овлашћеном лицу 413 интерних извештаја у случајевима када су посумњали да у вези са странком или њеном трансакцијом постоји ризик од прања новца, што је за 110 интерних извештаја мање него у претходно анализираној години, и ниједан интерни извештај у којем се сумња односила на финансирање тероризма. Међутим, број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу, а по којима подаци нису достављени Управи износио је 206, из чега се може закључити да је на основу више од 50% од укупног броја достављених интерних извештаја припремљено и прослеђено обавештење Управи.

Према достављеним подацима у току 2022. године, банке су Управи пријавиле укупно 427.857 готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, од којих је 218.520 извршено у динарима, а 209.337 у некој од страних валута. Такође, банке су се изјасниле да су Управи пријавиле укупно 856 сумњивих трансакција/лица, од којих се око 60% (521 трансакција) односило на сумњиве трансакције извршене у динарима, а осталих око 40% ових трансакција извршено је у некој од страних валута. У односу на претходни период забележено је знатно смањење прослеђених извештаја о сумњивим трансакцијама/лицима Управи (око 30%)

XII Интерна ревизија и унутрашња контрола

На основу достављених одговора, све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола у банци.

Унутрашња контрола примене Закона у највећем броју банака у надлежности је организационог дела који се бави интерном ревизијом, а истовремено и у надлежности других организационих јединица, као што су организациона јединица која се бави контролом усклађености пословања банке, контролом пословања мреже или искључиво контролом спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Према подацима из Упитника, у току 2022. године 15 банака је извршило унутрашњу ревизију, код једне банке је интерна ревизија била у току у тренутку одговарања на Упитник, код четири банке је последња интерна ревизија извршена 2021. године, док је код две банке последња интерна ревизија извршена у 2020. години. Код једне банке нису утврђени пропусти, док су код 20 банака (укључујући и оне код којих је последња интерна ревизија извршена 2021. и 2020. године) утврђени пропусти за које је дат рок за отклањање. Утврђене неправилности отклоњене су у задатом року у осам банака, код једне банке део налаза интерне ревизије решен је у задатом року потпуно, део делимично и за један налаз је рок за отклањање утврђених неправилности још увек у току, док је 11 банака навело да рок за отклањање неправилности још увек није истекао.

На питање да ли је извештајем спољног ревизора обухваћена област спречавања прања новца и финансирања тероризма, 18 банака је потврдно одговорило.

У свим банкама овлашћено лице/заменик овлашћеног лица учествују у спровођењу унутрашње контроле и о резултатима извршене контроле извештавају руководство банке у форми периодичних извештаја (на месечном, тромесечном, полугодишњем или годишњем нивоу).

Према достављеним одговорима на Упитник, у периоду од почетка године, закључно са 31. 12. 2022. године, све банке су извршиле унутрашњу контролу која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма.

Деветнаест банака је унутрашњом контролом утврдило пропусте у току 2022. године и све су утврдиле рок за уклањање утврђених неправилности. Осам банака је отклонило неправилности у задатом року, док код 11 банака тај рок још није истекао.

Најчешћи пропусти се односе на неадекватан унос оцене ризика клијента у информациони систем банке, непотпуну документацију у досијеима клијената и неадекватно ажурирање документације односно праћење пословања клијента у току трајања пословног односа.

У анализираном периоду три банке су се изјасниле да воде укупно осам дисциплинских поступака због проблема са интегритетом запослених (због учешћа у превари, крађи, корупцији и сл.). У односу на стање на дан 31. 12. 2021. године, број дисциплинских поступака због проблема са интегритетом запослених знатно је смањен (за 15 случајева). На питање о броју поступака који се воде против банке или запослених у банци у вези с прањем новца и финансирањем тероризма, само једна банка се изјаснила да је у току један судски поступак који се води за привредни преступ именованог одговорног лица банке; наиме, наведени поступак је из ранијег периода, док је Народна банка Србије, у складу са законима, подносила пријаве.

* * *